

ฟ้าทะลายโจร

๑. ชื่อสมุนไพร ฟ้าทะลายโจร

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Andrographis paniculata* (Burm.f.) Wall. ex Nees

ชื่อวงศ์ ACANTHACEAE

ชื่อพ้อง ไม่มี

ชื่ออังกฤษ Creat, Kariyat, Indian Echinacea

ชื่อท้องถิ่น ชีปังกี ฟ้าทะลาย หญ้าก้นงู

๒. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

เป็นไม้ล้มลุกมีอายุฤดูเดียว สูง ๓๐-๖๐ เซนติเมตร ลำต้นตั้งตรง กิ่งก้านเป็นสันสี่เหลี่ยม ใบเป็นใบเดี่ยวมีสีเขียวเข้ม ออกเรียงตรงข้าม รูปคล้ายใบหอก โคนใบและปลายใบแหลม ขอบใบเรียบหรือเป็นคลื่นเล็กน้อย ดอกออกเป็นช่อแยกแขนงออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง ดอกย่อยมีสีขาว กลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ส่วนปลายกลีบแยกเป็น ๒ ปาก ปากบนมี ๓ กลีบ แต่มีแถบสีม่วงแดง ปากล่างมี ๒ กลีบ เกสรเพศผู้มี ๒ อัน ผลเป็นฝักรูปทรงกระบอก ข้างในมีเมล็ดรูปไข่สีน้ำตาล

๓. ส่วนที่ใช้เป็นยาและสรรพคุณ

- ใบ รักษาท้องเสีย ไอ เจ็บคอ ฝี

๔. สารสำคัญที่เชื่อว่าเป็นสารออกฤทธิ์

สารสำคัญในการออกฤทธิ์ คือ Andrographolide และอนุพันธ์ มีฤทธิ์ลดการบีบตัวของลำไส้ ต้านเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของอาการท้องเสีย ช่วยรักษาอาการไอ เจ็บคอ ป้องกันและบรรเทาหวัด

๕. ฤทธิ์ทางเภสัชวิทยา

๕.๑ ฤทธิ์ต่อระบบทางเดินอาหาร ช่วยรักษาอาการท้องเสีย

จากการทดลองรักษาอาการท้องเสียในผู้ป่วยโรคอุจจาระร่วงเฉียบพลันและติดเชื้อแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรคบิด จำนวน ๒๐๐ ราย เป็นชาย ๙๘ ราย หญิง ๑๐๒ ราย ให้รับประทานผงฟ้าทะลายโจรบรรจุแคปซูล ขนาด ๒๕๐ มิลลิกรัม โดยแบ่งเป็น ๒ แผนการรักษา คือ ๕๐๐ มิลลิกรัม ทุก ๖ ชั่วโมง นาน ๓ วัน และขนาด ๑ กรัม ทุก ๑๒ ชั่วโมง นาน ๒ วัน พบว่าฟ้าทะลายโจรให้ผลการรักษาดีเช่นเดียวกับยาเตตราไซคลิน ช่วยลดระยะเวลาที่ต้องนอนพักในโรงพยาบาล ลดปริมาณน้ำเกลือที่ให้ทดแทน และลดปริมาณการถ่ายอุจจาระเหลวทั้งจำนวนครั้งและระยะเวลาที่ถ่ายได้ทั้ง ๒ แผนการรักษา โดยการรับประทานในขนาด ๑ กรัม จะได้ผลดีกว่าขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบผลต่อเชื้ออหิวาตกโรคในอุจจาระผู้ป่วยฟ้าทะลายโจรลดจำนวนเชื้ออหิวาตกโรคได้ไม่ดีเท่ากับเตตราไซคลิน แต่ลดจำนวนเชื้อบิดได้ดีกว่า

จากการศึกษาในอาสาสมัครสุขภาพดี ๒ การศึกษา โดยในการทดลองหนึ่งให้รับประทานฟ้าทะลายโจรขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม ๔ ราย และ ๑,๐๐๐ มิลลิกรัม ๖ ราย และอีกการทดลองให้รับประทานฟ้าทะลายโจรขนาด ๑, ๒, ๓ และ ๖ กรัม นาน ๑ สัปดาห์ ทำการเจาะเลือดแยกซีรัมมาทดสอบฤทธิ์ต้านแบคทีเรีย พบว่าฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของอาการท้องเสียได้น้อยกว่ายาแอมพิซิลลิน จากการทดลองในผู้ป่วย ๓ ราย รายที่หนึ่งรับประทานฟ้าทะลายโจรขนาด ๕๐๐ มิลลิกรัม วันละ ๔ ครั้ง ติดต่อกัน ๒ วัน เจาะเลือดและปัสสาวะก่อนและหลังรับประทานยา ๔๘ ชั่วโมง รายที่สองรับประทานยาฟ้าทะลายโจรจากประเทศจีน ๒ หลอดๆละ ๒๕๐ มิลลิกรัม เจาะเลือดก่อนและหลังรับประทานยา ๒ ชั่วโมง และรายที่สามฉีดฟ้าทะลายโจรขนาด ๑๐๐ มิลลิกรัม ใน ๒ มิลลิลิตร เข้ากล้ามเนื้อ แล้วทำการเจาะเลือดก่อนและหลังฉีดยา ๑ ชั่วโมง นำเลือดและปัสสาวะไปทดสอบฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย พบว่าฟ้าทะลายโจรทุกขนาด ทั้งกินและฉีด ไม่มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาโดยใช้สารสกัดฟ้าทะลายโจรชนิดต่างๆ ในสัตว์ทดลองพบว่า มีฤทธิ์ลดการเกร็งตัวของกล้ามเนื้อลำไส้และท่อนำสุจิ การศึกษาในหลอดทดลองแสดงให้เห็นว่าฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรียที่ก่อให้เกิดโรคท้องเสีย อย่างไรก็ตามในบางการศึกษาให้ผลขัดแย้งกัน

๖. อาการข้างเคียง

ยังไม่มีรายงาน

๗. วิธีการใช้

๗.๑ ตามคำแนะนำของกระทรวงสาธารณสุข (สาธารณสุขมูลฐาน)

๑. ใช้ฟ้าทะลายโจรรักษาอาการท้องเสีย โดยใช้แคปซูลของผงใบฟ้าทะลายโจรขนาด ๒๕๐ มิลลิกรัม จำนวน ๒ แคปซูล รับประทาน ๔ ครั้งต่อวัน

๒. ใช้ฟ้าทะลายโจรรักษาอาการไอและเจ็บคอ โดยนำใบฟ้าทะลายโจรสดตากแห้งในร่ม บดเป็นผงละเอียด นำมาปั้นเป็นยาลูกกลอน ขนาดปลายนิ้วก้อย ผึ่งลมให้แห้ง รับประทาน ๓-๖ เม็ด วันละ ๔ ครั้ง ๓ เวลา หลังอาหารและก่อนนอน หรือใช้แคปซูลของผงใบฟ้าทะลายโจร ขนาด ๒๕๐ มิลลิกรัม จำนวน ๒ แคปซูล รับประทานวันละ ๔ ครั้งหลังอาหารและก่อนนอน

๓. ใช้ฟ้าทะลายโจรรักษาฝี โดยนำใบค้อนข้างแก่ประมาณ ๑ กำมือ แล้วเอาเกลือ ๓ เม็ด ใส่ผสมตำรวมกันในครกพอละเอียดดี เอาสุรารครึ่งถ้วยชา น้ำครึ่งช้อนชา ใส่รวมลงไปคนให้เข้ากันดีเทน้ำกินก่อนถ้วยชากากที่เหลือพอกแผลฝี แล้วเอาผ้าสะอาดพันไว้ พอกใหม่ๆจะรู้สึกปวดนิดหน่อย

๗.๒ ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ

ยาแคปซูล ยาเม็ด ที่มีผงฟ้าทะลายโจรแห้ง ๒๕๐ มิลลิกรัม และ ๕๐๐ มิลลิกรัม บรรเทาอาการท้องเสียไม่ติดเชื้อ รับประทานครั้งละ ๕๐๐ มิลลิกรัม - ๒ กรัม วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหาร บรรเทาอาการเจ็บคอ รับประทานวันละ ๓ - ๖ กรัม แบ่งให้วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน บรรเทาอาการหวัด รับประทานวันละ ๑.๕ - ๓ กรัม แบ่งให้วันละ ๔ ครั้ง หลังอาหารและก่อนนอน

๘. อันตรกิริยา

ชื่อยา	ผลของการเกิดอันตรกิริยา	ความรุนแรงของการเกิดอันตรกิริยา	ข้อแนะนำ
๕-fluorouracil (๕-FU)*	เพิ่มฤทธิ์ของยา	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Cisplatin*	เพิ่มฤทธิ์ของยา	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์

Daonil*	เพิ่มระดับของยาในเลือด และเพิ่มฤทธิ์ของยา	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Etoricoxib*	ลดระดับของยาในเลือด แต่เพิ่มฤทธิ์ของยา (ผลการเกิดอันตรกิริยามีความขัดแย้งกัน)	ปานกลาง	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Nabumetone*	ลดระดับของยาในเลือด และลดฤทธิ์ของยา	ปานกลาง	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Naproxen*	ลดระดับของยาในเลือด แต่เพิ่มฤทธิ์ของยา (ผลการเกิดอันตรกิริยามีความขัดแย้งกัน)	ปานกลาง	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Paclitaxel*	เพิ่มฤทธิ์ของยา	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Theophylline*	ลดระดับของยาในเลือด	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์
Warfarin	เพิ่มระดับของยาในเลือด	มาก	ควรระมัดระวังการใช้ร่วมกัน หรือใช้ภายใต้คำแนะนำหรือการดูแลของแพทย์

อ้างอิง : สำนักงานข้อมูลสมุนไพรคณะเภสัชศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล